

АНОТАЦІЯ

Закопець М. Л. Формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. – Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне 2024 рік.

Кваліфікаційну наукову працю присвячено проблемі фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти. У дослідженні представлені нові, раніше не захищені, наукові положення, на основі яких було науково обґрунтовано та експериментально перевірено методика фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків, що ґрунтується на процесі модернізації вітчизняної музичної освіти.

На основі аналізу педагогічної, психологічної, філософської, мистецтвознавчої, культурологічної літератури було з'ясовано специфіку компетентнісного підходу в музично-педагогічній діяльності закладів вищої освіти, визначено ключові характеристики фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків, що є інтегративним явищем, основою якого є набуті у процесі навчання знання, уміння й навички, особистісні якості виконавця.

Фахова компетентність майбутніх виконавців-духовиків ґрунтується на наявності взаємопов'язаних ключових музичних компетенцій, які, у свою чергу, є системним утворенням, накопиченням музично-педагогічних знань, сформованих музично-виконавських умінь та особистісного музично-творчого досвіду. Оволодіння необхідними музичними компетенціями є ядром для вдосконалення і подальшої самореалізації майбутніх виконавців-духовиків, розвитку й інших предметних компетенцій, важливих для музично-виконавської діяльності загалом.

У дисертаційній роботі виокремлено такі *музичні компетенції майбутніх виконавців-духовиків*: теоретико-методична; інструментально-виконавська; креативно-відтворювальна; соціально-активна; особистісно-психологічна.

Акцентуючи на пріоритетності оновлення освіти на гуманістичних принципах та інтегративних тенденціях, дисертація актуалізує модернізацію музичної освіти.

Модернізація музичної освіти – це процес упровадження сучасних методів та підходів в освітній процес з метою підвищення ефективності навчання та готовності здобувачів освіти до викликів сучасного світу.

Інноваційна спрямованість змісту освіти виявляється багатоаспектно, зокрема у державних стандартах освіти, концепціях розвитку особистості, яка навчається; авторських навчальних планах і програмах, підручниках, навчальних посібниках нового покоління; новій системі оцінювання навчальних досягнень і моніторингу якості освіти; розвитку творчих можливостей особистості як основи її подальшої інноваційної діяльності, конкурентоспроможності закладів й установ освіти, учасників освітнього процесу; освітніх технологіях – упровадженні діалогових, діагностичних, активних, інтерактивних, дистанційних, комп'ютерних, мультимедійних, телекомунікаційних, тренінгових, проєктних, модульних, колективних (у малих групах), індивідуальних (самостійних); створенні особистісно орієнтованих навчальних планів і програм, де розвивальна функція освіти стає пріоритетною.

Ефективно поєднуючи традиційні педагогічні методи з сучасними інформаційними, можна досягти швидшого і кращого результату під час навчання у закладі вищої освіти. Використання цих методів сприяє створенню додаткових умов і нових цілей у процесі формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків та оновленню змісту освіти, що надає можливість кожному здобувачу освіти розвиватися відповідно до власної освітньої траєкторії.

Інформатизація та комп'ютеризація закладів вищої освіти докорінно змінює роль і місце педагога та здобувача освіти в освітньому процесі. За таких умов викладач стає співавтором сучасних технологій навчання, відбувається тісна

співпраця між здобувачем освіти і педагогом; розробляються програмно-методичні навчальні комплекси, що базуються на широкому застосуванні інтерактивних методів навчання, мультимедійних засобів і віртуальних педагогічних технологій, які дають змогу суттєво підвищити рівень методичного забезпечення освітнього процесу, відкривають нові можливості для підвищення якості освіти.

В умовах сьогодення модернізаційний процес у сфері освіти тісно переплетений з національними традиціями, історико-культурними особливостями, соціально-економічними чинниками. Тому модернізація та переосмислення чинних освітніх програм навчання та й всієї системи вітчизняної освіти відбуваються під впливом суспільно-історичних тенденцій та відповідно до визначених стандартів освіти, які висувають вимоги до фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків.

У дисертаційній роботі визначено й обґрунтовано *компонентну структуру* фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків, яка складається з мотиваційно-ціннісного, когнітивного, виконавсько-технічного компонентів.

Окрім цього, звернено увагу на *основні підходи*, спрямовані на формування професійної компетентності майбутніх виконавців-духовиків у процесі модернізації вітчизняної музичної освіти: системний, аксіологічний, компетентнісний, особистісно-зорієнтований, інтегрований, технологічний, х'ютагоністичний.

Здійснено опис методики формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків, яка вміщує в собі такі *блоки*: цільовий, концептуальний, змістово-процесуальний, критеріально-оціночний і результативний. *Мета авторської методики* – формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків в умовах модернізації вітчизняної музичної освіти.

Загальнопедагогічні та музично-педагогічні принципи: систематичності, доступності і поступовості; орієнтації на реальну професійну практику, урахування основних тенденцій розвитку професійної музичної освіти у світі; інтеріоризації музики; педагогічної реінтерпретації музики; свідомого та

активного навчання-інструментування; навчально-інформаційно-технологічний; функціонально-динамічний.

Педагогічні умови формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків: 1) формування у майбутніх виконавців-духовиків пізнавального інтересу і мотивації до оволодіння фаховою компетентністю в процесі модернізації вітчизняної музичної освіти; 2) оновлення змісту фахової підготовки виконавців-духовиків через інтеграцію в освітній процес експериментальних закладів освіти елементів досвіду підготовки фахівців мистецьких спеціальностей в Республіці Польща; 3) актуалізація концертно-виконавської діяльності майбутніх виконавців-духовиків у контексті формування фахової компетентності.

Критеріально-діагностична база дослідження: комплекс обґрунтованих *компонентів* (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, виконавсько-технічний), *критеріїв* (фахово-музична спрямованість, любов до музики; знання та їх усвідомлення, інформованість про специфіку виконавської діяльності; активна виконавська діяльність); *показників* (прояв інтересу до майбутньої фахової діяльності, ціннісне ставлення до фаху виконавця-духовика; наявність системи знань та уявлень про специфіку музичної та виконавської діяльності виконавця-духовика; про ціннісні засади професійної діяльності в закладі вищої освіти (тобто інформованість про технологію проведення художньо-методичного аналізу музичних творів, закономірності стилів і жанрів музики, їх особливостей); знання технології читання нот з аркуша, транспонування, добору музики на слух, інформованість про особливості музичного матеріалу для духових інструментів; володіння виконавськими техніками, уміння здійснювати виконавську інтерпретацію музичного твору, знаходити засоби художньої виразності у втіленні задуму композитора; активне використання інструментально-виконавського досвіду для продукування нових ідей і способів професійних дій, які одночасно мотивують власний саморозвиток і самовираження в музично-інструментальному виконавстві, розвиток і гармонізацію особистості виконавця-духовика у процесі інтерпретації

музичного твору), *рівнів* сформованості фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків (високий, середній і низький).

Форми і методи формування фахової компетентності: індивідуальні і групові: лекції, в т.ч. монографічні, практичні заняття, концертно-виконавська діяльність, ознайомлення із кращими зразками вітчизняного та світового музичного мистецтва; майстер-класи професійних виконавців-духовиків, майстер-класи дисертанта, творчі зустрічі з відомими сучасними композиторами, музикантами-виконавцями духових оркестрів, практичних занять, участь у міських, всеукраїнських і міжнародних музичних конкурсах, фестивалях, у т.ч. в спільних польсько-українських концертах, концертна діяльність у складі професійних оркестрів філармонії, драматичного театру, відеозустрічі, відеоконференції з викладачами Краківської музичної академії (в межах укладеного договору про співпрацю), спілкування в чатах засобами комп'ютерних технологій тощо.

Оновлено зміст навчальної дисциплін «Інструментознавство та вивчення оркестрових інструментів» модулями «Технологія виготовлення тростини (музичний інструмент гобой)», «Технологія виготовлення тростини (музичний інструмент кларнет)», «Конструювання та обслуговування саксофона» (догляд за клапанним механізмом та мундштуком); зміст навчальної дисципліни «Історія музики» – модулями «Бароковий оркестр», «Ренесансні ансамблі», «Особливості виконання старовинної музики»; зміст навчальної дисципліни «Читання оркестрових партитур» – темами «Слухання та аналіз за допомогою нотного запису інструментальних та вокально-інструментальних творів для духових оркестрів», «Аналіз записів різних виконавських інтерпретацій тих самих інструментальних і вокально-інструментальних творів та транскрипцій для духових оркестрів».

Реалізацію методики і педагогічних умов формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків здійснено згідно з програмою дослідно-експериментальної роботи, де передбачено такі етапи: аналітико-констатувальний, аналітико-пошуковий, дослідно-експериментальний і підсумково-узагальнювальний.

Ключові слова: майбутні виконавці-духовики, фахова компетентність, модернізація, інтеграція, вітчизняна освіта, музична освіта, професійна підготовка, педагогічні умови, концертно-виконавська діяльність, методика формування фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків.

ABSTRACT

Zakopets M. Formation of professional competence of future brass performers in the process of modernization of national music education. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 011 Educational, pedagogical sciences, field of knowledge 01 Education/Pedagogy. – Rivne State Humanities University, Rivne 2024.

The qualifying scientific work is devoted to the problem of professional competence of future brass performers in the process of modernization of domestic musical education. The research presents new, previously unprotected scientific provisions, on the basis of which the methodology of the professional competence of future brass players, which is based on the process of modernization of domestic music education, was scientifically substantiated and experimentally verified.

On the basis of the analysis of pedagogical, psychological, philosophical, art and cultural literature, the specifics of the competence approach in the music-pedagogical activity of higher education institutions were clarified, the key characteristics of the professional competence of future brass performers were determined, which is an integrative phenomenon, the basis of which is acquired in the process learning knowledge, skills and personal qualities of the performer.

The professional competence of future brass performers is based on the presence of interconnected key musical competencies, which, in turn, are a systematic education, the accumulation of musical and pedagogical knowledge, formed musical and performing skills, and personal musical and creative experience. Mastering the necessary musical competencies will become the core for the improvement and further self-realization of brass performers, the development of other subject competencies important for musical and performing activities in general.

In the dissertation study, the following musical competencies of future brass performers are distinguished: theoretical and methodical; instrumental and executive; creative and reproductive; socially active; personal and psychological competence.

Having prioritized the renewal of education based on humanistic principles and integrative trends, the dissertation research actualizes the modernization of music education.

Modernization of music education is the process of introducing modern methods and approaches into the educational process with the aim of increasing the effectiveness of education and the readiness of students to face the challenges of the modern world.

The innovative orientation of the content of education is manifested in many aspects, in particular, in the state standards of education, concepts of the development of the individual who is studying; author's educational plans and programs, textbooks, teaching aids of the new generation; a new system for evaluating educational achievements and monitoring the quality of education; the development of the individual's creative abilities as the basis of his further innovative activity, the competitiveness of educational establishments and institutions, participants in the educational process; educational technologies - implementation of dialogue, diagnostic, active, interactive, distance, computer, multimedia, telecommunication, training, project, modular, collective (in small groups), individual (independent) technologies; creation of personally oriented curricula and programs, where the developmental function of education becomes a priority.

By effectively combining traditional pedagogical methods with modern informational methods, you can achieve a faster and better result when starting at a higher education institution. The use of these methods allows you to create additional conditions and new goals in the process of forming the professional competence of future brass performers and contributes to updating the content of education, which provides an opportunity for each student to develop according to his own educational trajectory.

Informatization and computerization of institutions of higher education fundamentally changes the role and place of the teacher and student of education in the educational process. Under such conditions, the teacher becomes a co-author of modern learning technologies, there is close cooperation between the learner and the teacher; program-methodical educational complexes are being developed, based on

the wide application of interactive learning methods, multimedia tools and virtual pedagogical technologies, which make it possible to significantly increase the level of methodical support of the educational process, and open up new opportunities for improving the quality of education.

In today's conditions, the modernization process in the field of education is closely intertwined with national traditions, historical and cultural features, and socio-economic factors. Therefore, the modernization and rethinking of current educational programs and the entire national education system are under the influence of socio-historical trends and in accordance with the defined standards of education, which set requirements for the professional competence of future spiritual performers.

In the dissertation study, the component structure of the professional competence of future brass performers is determined and substantiated, which consists of motivational-value, cognitive, performance-technical components.

In addition, attention is drawn to the main approaches aimed at the formation of professional competence of future brass performers in the process of modernization of domestic musical education: systemic, axiological, competence-based, person-oriented, integrated, technological, hytagonistic.

A description of the methodology for the formation of the professional competence of future brass performers, which includes the following blocks: target, conceptual, content-procedural, criterion-evaluation and result-oriented. The purpose of the author's methodology is the formation of professional competence of future brass performers in the conditions of modernization of domestic music education.

General pedagogical and music-pedagogical principles: systematicity, accessibility and gradualness; orientation to real professional practice, taking into account the main trends in the development of professional music education in the world; internalization of music; pedagogical reinterpretation of music; conscious and active learning-instrumentation; educational-informational-technological; functional and dynamic.

Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future brass performers: 1) formation of future brass performers cognitive interest and

motivation to acquire professional competence in the process of modernization of domestic music education; 2) updating the content of the professional training of brass performers by integrating into the educational process of experimental educational institutions elements of the experience of training specialists in artistic specialties in the Republic of Poland; 3) actualization of concert performance activities of future brass performers in the context of the formation of their professional competence.

Criterion-diagnostic basis of the study: a complex of substantiated components (motivational-value, cognitive, performing-technical), criteria (professional-musical orientation, love of music; knowledge and their awareness, awareness of the specifics of performance activity; active performance activity); indicators (manifestation of interest in the future professional activity, valuable attitude towards the profession of a brass performer; the presence of a system of knowledge and ideas about the specifics of the musical and performance activities of a brass performer; about the value principles of professional activity in a higher education institution (i.e. awareness of the technology of conducting artistic and methodical analysis of musical works, regularities of styles and genres of music, their features); knowledge of the technology of reading sheet music, transposition, selection of music by ear, awareness of the peculiarities of musical material for wind instruments; mastery of performance techniques, the ability to perform a performance interpretation of a musical work, find means artistic expressiveness in the embodiment of the composer's idea; active use of instrumental and performing experience for the production of new ideas and methods of professional actions, which at the same time motivate one's own self-development and self-expression in musical and instrumental performance, development and harmonization of the personality of a brass performer in the process of interpreting a musical work), levels formation of professional competence of future brass players (high, medium and low).

Forms and methods of formation of professional competence: individual and group: lectures, including monographic, practical classes, concert and performance activities, familiarization with the best examples of domestic and world musical art; master classes of professional brass players, dissertation master classes, creative

meetings with famous modern composers, brass band musicians, practical classes, participation in city, all-Ukrainian and international music competitions, festivals, including in joint Polish-Ukrainian concerts, concert activities as part of professional philharmonic orchestras, drama theater, video meetings, video conferences with teachers of the Krakow Academy of Music (within the scope of the concluded cooperation agreement), communication in chat rooms using computer technologies, etc.

The content of the educational disciplines "Instrumental science and the study of orchestral instruments" has been updated with the modules "Reed manufacturing technology (oboe musical instrument)", "Reed manufacturing technology (clarinet musical instrument)", "Saxophone construction and maintenance" (valve mechanism and mouthpiece care); content of the educational discipline "History of Music" - modules "Baroque Orchestra", "Renaissance Ensembles", "Peculiarities of Performance of Ancient Music"; the content of the educational discipline "Reading orchestral scores" - the topics "Listening and analysis using notation of instrumental and vocal-instrumental works for brass bands", "Analysis of recordings of various performing interpretations of the same instrumental and vocal-instrumental works and transcriptions for brass bands".

The implementation of the methodology and pedagogical conditions for the formation of the professional competence of future brass performers was carried out in accordance with the program of research and experimental work and included the following stages: analytical-statistical, analytical-research, experimental-experimental and summative-generalizing.

Key words: future brass players, professional competence, modernization, integration, national education, musical education, professional training, pedagogical conditions, concert performance activity, methods of forming professional competence of future brass players.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати
дисертації

Статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях:

1. Закопець М. Л. Формування та розвиток фахової компетентності виконавця-духовика у контексті інтеграційних процесів у закладах вищої освіти України. *International journal of innovative technologies in social science*. Warsaw, Poland, 2021. С. 51–56. URL: <http://surl.li/sgfcl>

Статті в наукових фахових виданнях України:

2. Закопець М. Л. Європейський досвід формування фахової компетентності виконавців-духовиків у закладах вищої освіти. *Нова педагогічна думка*. 2021. № 3 (107). С. 135–141. URL: <http://surl.li/sgfgq>
3. Закопець М. Л. Структурні компоненти розвитку фахової компетентності майбутніх виконавців-духовиків на основі інтеграції європейського досвіду. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. Вип. 32. С. 258–273. URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/259483>
4. Закопець М. Л. Принципи і підходи розвитку фахової компетентності майбутнього виконавця-духовика. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2022. Випуск 3. С. 6–14. URL: <http://znp.udpu.edu.ua/article/view/265911>

Наукові праці апробаційного характеру:

5. Закопець М. Л. Основні закономірності формування чистоти інтонації музиканта-духовика у процесі навчання гри на духових інструментах. *Innovations and prospects in modern science*. 2023. С. 111–117. URL: <http://surl.li/sgfkb>
6. Закопець М. Л. Формування інтонаційної чіткості музиканта-духовика. *Science and innovation of modern world*. 2022. С. 217–224. URL: <http://surl.li/mqowl>
7. Закопець М. Л. Компонентна-структура розвитку фахової компетентності

виконавців-духовиків. *Modern research in world science*. 2022. С. 279–285.

URL: <http://surl.li/sgfnp>

8. Закопець М. Л. Військовий духовий оркестр – його зародження та функціонування у Європі та Україні. *Scientific progress: innovations, achievements and prospects*. 2023. С. 223–229. URL: <http://surl.li/sgfos>
9. Закопець М. Л. Застосування компетентнісного підходу у процесі навчання підлітків гри на духових інструментах та його вплив на мисленнєву діяльність. *European scientific congress*. 2023. С. 207–214. URL: <http://surl.li/sgfps>
10. Закопець М. Л. Вплив інтеграційних процесів на формування фахової компетентності виконавця-духовика у закладах вищої освіти України. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя*. 2023. С. 116–120.